

Дерев'янюк А.О., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
Науковий керівник: Сень І.З., к.ю.н.

ГЕНДЕРНО-ОБУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ

Кожна людина без винятку може бути потерпілим від гендерно-обумовленого насильства і, відповідно, повинна бути законодавчо захищена від нього. Однак, проблеми реалізації механізму такого захисту виникають вже на першому етапі, а саме визначенні основних понять цього явища та їх закріплення у кримінальному законодавстві. Одним із прикладів є процес прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» 2017 року, в якому було вилучено усі терміни зі словом «гендер», «сексуальна орієнтація» або ж будь-яка згадка про Стамбульську конвенцію загалом [1; 2, с. 70]. Ця Конвенція може бути першим законодавчо закріпленим інструментом, що створив би вичерпний правовий підхід до боротьби з гендерно-обумовленим насильством, тому необхідно не вилучати терміни, що є закріплені в оригінальному примірнику, який Україна підписала, а розвивати їх коректне тлумачення.

У кримінально-правовій доктрині можна знайти велику кількість підходів до тлумачення поняття «гендерно-обумовлене насильство», але у переважній більшості з них воно надається помилково – через призму статевої приналежності. Поняття «гендер» означає соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків [3]. Тобто, воно означає соціальне очікування від представників кожної статі, але, на відміну від поняття «стать», стосується не біологічних особливостей, притаманних чоловіку та жінці, а соціально сформованих рис. Тобто, зі статтю пов'язані анатомічні, біологічні, фізіологічні відмінності будови тіла, а з гендером – психологічні, соціальні, культурні відмінності.

Таким чином, ми пропонуємо новий підхід до визначення досліджуваного поняття, а саме: гендерно-обумовлене насильство – це порушення прав людини й форма її дискримінації у зв'язку з її гендерною приналежністю, що означає всі акти насильства, результатом яких є або може бути фізична, психологічна, сексуальна, економічна або інша шкода чи страждання, в тому числі погроза вчинення таких дій, примус або свавільне позбавлення волі. Оскільки розробка питань з цієї теми почалась

відносно нещодавно, важко надати вичерпний перелік посягань, що відносяться до цього виду кримінальних правопорушень, однак на сьогодні воно охоплює такі діяння як тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості, домашнє та сексуальне насильство, зґвалтування та інші, з криміналізацією яких виникають суперечки у правовому колі (сталкінг).

Отже, наголосивши, що поняття «гендер» не тотожне поняттю «стать», ми пропонуємо розширення кола можливих потерпілих від зазначених посягань та створення наступної їх класифікації: жінки, ЛГБТ+ представники та чоловіки. Стосовно кожного з цих потерпілих існує проблема штучної латентності кримінальних правопорушень та суспільного тиску.

Однак, окрім цього, існує й певна нерівність у їх кримінально-правовому захисті, враховуючи, що ЛГБТ+ спільнота в межах Кримінального кодексу України повинна була б підлягати захисту за ст. 161 КК України, але при дослідженні Єдиного державного реєстру судових відповідні прецеденти знайти неможливо. Єдиним прикладом хоч якогось захисту було одноразове застосування ст. 296 КК України «Хуліганство», кримінально-правова кваліфікація за якою порушує принципи її повноти й точності. Така проблема виникає й через те, що в кримінальному законодавстві ігноруються такі ознаки як сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність, які сховані в «тіні» відкритих переліків як, до прикладу, у диспозиції статті 161 КК України, хоча за результатами дослідження «Дискримінація в ЄС у 2015 році» найбільш поширеною підставою дискримінації названо етнічне походження, на другому місці – сексуальна орієнтація, на третьому – гендерна ідентичність [4, с. 134].

У зв'язку з цим, ми вважаємо, що необхідною є зміна редакції ст. 161 та п. 3 ч. 1 ст. 67 КК України, що полягає у впровадженні термінів «сексуальна орієнтація» та «гендерна ідентичність», а також доповненні ч. 3 ст. 161 КК України кваліфікуючою ознакою «поєднані із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень». У такому випадку в ч. 3 ст. 161 буде встановлено кримінальну відповідальність за нанесення тяжких тілесних ушкоджень у зв'язку з закріпленими у ч. 1 дискримінаційними ознаками, що вирівнюватиме кримінально-правовий захист представників ЛГБТ+ спільноти.

Необхідно наголосити, що жінки досі залишаються найбільш вразливою групою потерпілих від гендерно-обумовленого насильства (приблизно 1,1 млн потерпілих в рік) [5], не дивлячись на збільшення громадського інтересу та уваги з боку держави. Це обумовлюється не лише латентністю та суспільним тиском, а й проблемою відсутності психологічної допомоги та реальної дієвості механізмів обмежувальних приписів у процесі реалізації кримінально-правового захисту. Те саме

стосується й чоловіків як окремої групи потерпілих.

Література

1. Потарська Н. Чому в Україні бояться слова «гендер»? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/28764912.html>
2. Харитоновна О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству: наук.-практ. посібник. Харків: ТОВ «Видавництво: Права людини», 2018. 344 с.
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. Відкрита для підпису в Стамбулі (Туреччина) 11 травня 2011 р. та пояснювальна доповідь. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>
4. Свящук А.Л. Правовий захист ЛГБТ-спільноти. Київ: Видавництво «ФОП Голембовська О.О.», 2018. 208 с.
5. Дослідження «Економічна вартість насильства щодо жінок в Україні» (2016-2017) / UNFPA, Представництво Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні, ГО «Український центр соціальних реформ», 2018. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Infographics_UKR_1.pdf

УДК 343.85(043.2)

Доброс А.С., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь, Україна
Науковий керівник: Барегамян С.Х., к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Сьогодні в умовах довготривалої фінансової та соціальної кризи особливого суспільного резонансу набуває корумпованість суддів. Корупційні правопорушення, що вчиняються суддями, загрожують та унеможливають судовий захист основних прав і свобод людини та громадянина, підривають конституційні засади верховенства права.

Зовнішньополітичний курс України, спрямований на європейську інтеграцію, зобов'язує нашу державу взяти на себе низку зобов'язань, зокрема, які стосуються проведення судової реформи та запобігання корупції. Тому проблематика особливостей кримінальної відповідальності як важливої правової гарантії боротьби з корупційними правопорушеннями в роботі суддів у контексті міжнародного досвіду є вельми вчасною та актуальною.